

שו"ת בהלכה לשולחן שבת

מאת הרב משה חיים חנונו שליט"א

גיליון מס' 122

ברכת האילנות

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות מלבבלים ומוצאים פרחים, אומר "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם"¹, ברכה זו נתקנה כדי להודות לה' יתברך שהפריח והצמיח את האילנות אחר תקופת החורף שבו האילנות היו יבשים².

ברכת האילנות היא אחת מ'ברכות הראיה' (ברכות שתיקנו על ראיית פלאי הבריאה כגון ימים ונהרות ברכים ורעמים, הרים גבוהים ומשונים)³, בברכת האילנות יש מיוחדות מסוימת שלא מצינו בשאר ברכות הראיה, שבשאר ברכות הראיה מברכים רק כשיזדמן לידו הברכה, ולא מצינו שיש עניין לטרוח ולחפש את הראיה המיוחדת כדי לברך את אותה הברכה, לעומת זאת בברכת האילנות נהגו ישראל במרוצת הדורות להתאמץ וללכת בכוונה תחילה לחפש אילנות כדי לברך עליהם, כיון שברכה זו יש בה תיקונים גדולים מאוד, וכמבואר בזוהר הקדוש⁴ שנשמות מהעולם העליון משוטטות בגינות ופרדסים בתקופה זו, ועל ידי הברכות שמברכים על האילנות הם זוכים לעילוי נשמותיהם, ובעבור זה הם מליצים יושר על החיים הנמצאים בעולם הזה.

טעם נוסף, כיון שברכה זו היא מ'ברכות השבח' והיא הודיה לה' יתברך גם הנשים שייכות בשבח זה⁵.

האם אפשר לברך ברכת האילנות בלילה, ומה הדין כשרואה את האילנות מרחוק דרך משקפת?

הרואה את הבלבוב האילנות בצורה ברורה יכול לברך. ולכן אפשר לכתחילה לברך ברכת האילנות גם בלילה אם רואה אותם היטב⁶, וכן הרואה את הבלבוב האילנות דרך משקפת ממרחק רב, וכן הנוסע בדרך רואה את הבלבוב האילנות היטב יכול לברך, שהרי רואה את הבלבוב בצורה ברורה⁷.

האם מותר לברך ברכת האילנות בשבת?

לפי חכמי הפשט מותר לברך ברכת האילנות בשבת ואין לחוש שמא ישכח ויתלוש מפרחי האילנות בשבת⁸. ובפרט אם ביום השבת ניתן לקיים את המצווה ברוב עם⁹. אך לדעת הפוסקים המקובלים אין לברך ברכת האילנות בשבת¹⁰. למעשה, לכתחילה מהיות טוב יש לברך בימות החול כדי לצאת ידי חובת כל הדעות, אך אם יש ציבור מסוים שבמשך השבוע אינם מגיעים לבית הכנסת, ורק בשבת באים להתפלל, ודאי שאין להחמיץ הזדמנות זו ואף הרב יברך עמהם בשבת¹¹. כמו כן, אם בשבת הוא יום האחרון של חודש ניסן יש לברך אף לדעת רבותינו המקובלים.

ראה את האילנות ולא בירך, האם יכול לברך בראיה שניה או שאיבד את הברכה ואינו רשאי לברך שוב?

נחלקו הפוסקים בדין אדם שראה את הפרחים מלבבלים בתחילת ראש חודש ניסן ולא בירך, האם יכול לברך כשרואה את האילנות בפעם השנייה

האם מותר לברך ברכת האילנות על אילנות מורכבים או עצי ערלה?

עץ מורכב: יש אוסרים לברך ברכת האילנות על עץ מורכב משום שהוא ניטע נגד רצון הבורא¹². אך יש מתירים כיון שהפירות מותרים באכילה¹³. למעשה, לכתחילה אין לברך על אילנות מורכבים, ובדיעבד מי שבירך על אילן מורכב לא יחזור ויברך, שספק ברכות להקל¹⁴.

אך כל זה דווקא בהרכבה הראשונה שנעשתה נגד רצון הבורא, אך אם לקחו גרעין מאילן מורכב ונטעו במקום אחר, או שלקחו ענף מנטיעה ראשונה ושתלו באדמה ויצא ממנו אילן חדש, יכולים לברך עליו ברכת האילנות לכתחילה¹⁵, כיון שרק ההרכבה הראשונה נעשתה נגד רצון הבורא, אך לגבי הנטיעה השנייה מבורא מורכב שמותר לעשות כן לכתחילה¹⁶, ואם כן לא נעשתה נגד רצון הבורא¹⁷.

ערלה: יש אוסרים לברך ברכת האילנות על עצי ערלה כיון שפירותיהן אסורים באכילה¹⁸, אך הכרעת האחרונים להתיר לכתחילה לברך על עצי ערלה, וטעמם, שאמנם פירות הערלה אסורים כעת באכילה, אולם לאחר שיחלפו שנות הערלה יהיה מותר לאכול מעץ זה, הרי שגם אילן זה עומד להנאת בני האדם בעתיד¹⁹.

האם גם הנשים צריכות לברך ברכת האילנות?

גם הנשים רשאיות לברך ברכת האילנות, אף על פי שזמנה בחודש ניסן, אינה נחשבת כמצווה ש'הזמן גרמא', משום שמעיקר הדין ברכת האילנות אינה שייכת דווקא לחודש ניסן, אלא שקבעו ברכה זו בחודש ניסן מפני שהוא זמן הבלבוב האילנות, ואם כן לא הזמן גורם אלא לבלבוב האילנות גורם²⁰.

האם אפשר לברך ברכת האילנות על אילנות סרק שאינם מוציאים פירות?

ברכת האילנות צריכה להיות דווקא על אילנות המוציאים פירות, ולא על אילנות סרק שאינם מוציאים פירות. והטעם בזה, כיון שעיקר ברכת האילנות היא על ההתחדשות הבאה לידי ביטוי בהבאת פירות חדשים אחר שהעצים היו בתרדמת חורף ללא פרחים ופירות, בשונה מאילנות סרק שלא ניכר בהם התחדשות ביצירת פירות, ולכן אין מברכים עליהם²¹.

מכל מקום, אם טעה ובירך על אילן סרק, לא יחזור ויברך²², כיון שיש דעות בפוסקים שאפשר לברך גם על אילן סרק, שגם בו יש התחדשות בעלים ופרחים²³. בצירוף דעות הסוברים שברכה זו נתקנה על התקופה בה האילנות מוציאים פרחים, ואין צורך לראות אותם בפועל בשביל לברך. מכל מקום, מי שבירך על אילן סרק ראוי שישמע את הברכה מאדם אחר ויכוון לצאת ידי חובה.

אילנות הגדלים בעציצים, וכן אילנות הגדלים על מים, האם מברכים עליהם ברכת האילנות?

אילנות הגדלים בעציצים, חממות או מצעים מנותקים וכדומה, אם גדלים ומלבבלים ומוציאים פירות כשאר אילנות, מברכים עליהם ברכת האילנות, שהרי דינם כשאר פירות העץ לעניין 'ברכת העץ' ו'שהחיינו', והנאתן שווה לאילנות השתולים בקרקע²⁴.

אבל אילנות הגדלים בגידולי מים, אף על פי שמוציאים פירות, אין לברך עליהם ברכת האילנות, שאף לעניין ברכת הנהנין ברכתן 'שהכל'²⁵.

22 כפי שפסק השו"ע א"ח סימן שלו ס"י שמוות להריח בהדס מחובר.
23 הליכות שלמה, תפילה, כ"ג, הערה 121. שו"ת תשובות והנהגות חלק א' (סימן קצא ד"ה ומה). שו"ת יחוד ח"ד, סימן ב', והאדר"ת היה מהודר לברכה בשבת כדי להשלים למאה ברכות.
24 כה"ח שם סק"ד, שו"ת ישביל עבדי ח"ח עמוד קפו, אול"צ ח"ג פ"ו תשובה ה', לפי שבברכה זו מברך ניצוצות הקדושה המצומח ויש בכך איסור בורר, ושונה מתפילה שהוא צורך אוכל לאלתר, וכונתם שלפי הקבלה לכל דבר יש תיקון וזמן מסוים, וברכת האילנות אין זמנה בשבת.
25 חו"ע פסח עמוד כג.

השו"ע סימן רכו כתב להסתפק בזה.
17 שו"ת רב פעלים (ח"ג, א"ח סי' ט'), חו"ע פסח עמוד יט, אול"צ ח"ג עמוד סח, הגרש"ז אייערבך הליכות שלמה, תפילה, כ"ג, הערה 120.
18 שו"ת הר צבי א"ח ח"א סימן קיח, חו"ע פסח עמוד י', אול"צ ח"ג עמוד טו.
19 מאורי אור חלק באר שבע דף קיז ע"א. כמו ברכת הנותן 'לשכוי בניה' שגם הנשים מברכות בשונה מ'ברכת המצות' התלויות בזמן מסוים.
20 ולפי זה אפשר לכתחילה לברך אף בליל ר"ח ניסן, כל שיש תאורה טובה ורואה את הפרחים.
21 שו"ת משיבת נפש ח"ב סימן רמד, הובא בשו"ת בצל התכמה ח"ב סימן טז, חו"ע פסח עמוד יא.

יצחק, ח"ג, סי' כ"ה, אות ג.
11 עפ"י שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' ס"ג.
12 יב"א ח"ה האר"ח סי' כ', ועיין עוד בה"ל סימן רכה ד"ה פרי חדש לענין ברכת שהחיינו, ועניינם אחר.
13 הגרש"ז אייערבך הליכות שלמה פכ"ג אות יח על פי החו"א כלאים ס"ג סק"ו, אול"צ ח"ב עמוד קמא ובח"ג עמוד סח.
14 שו"ע יור"ד סימן רצה ס"א.
15 ורוב הפירות המורכבים המגיעים לשוק הרי הם מעצי פרי שנשתלו מרגעני הפרי המורכב, ולכן אפשר לכתחילה לברך עליהם שהחיינו ועל האילנות ברכת האילנות, וכן מנהג העולם.
16 כף החיים סימן רכ"ו, ס"ק יא, והרע"א בגליון

1 שו"ע סימן רכו, על פי הגמרא בברכות מג ע"א.
2 הר"א"ה בספר פקודת הלויים ברכות מג ע"ב.
3 כמבואר בשו"ע סימן רכו-רכה.
4 פרשת בלק דף קצו ע"ב.
5 שו"ע סימן רכו ס"א, משנ"ב סק"ב.
6 שבת הלוי ח"ו סוף סימן נג, חו"ע עמוד יג.
7 היעב"ץ במדק וקציעה סימן רכה דף צח ע"ב.
8 שבת הלוי ח"א סימן רה בהערות לסימן רד, ציץ אליעזר ח"ט סימן יב, אורחות רבנו ח"ג עמוד רכב בשם החו"א, חו"ע ברכות עמוד קיב, יחוה דעת ח"ו סימן יב.
9 הלכה ברורה ח"א עמוד תמ, הליכות מועד עמוד לה.
10 שו"ת רב פעלים ח"ב א"ח סימן לו. שו"ת מנחת

והשלישית, יש אומרים שהפסיד את הברכה ואינו יכול לברך שוב בראיה שניה²⁶. ולמעשה, הכרעת האחרונים שבדיעבד יכול לברך גם בראיה שניה ושלישית, וכן המנהג²⁷. ואף על גב שבשאר 'ברכות הראיה' (כגון שעשה לי נס וברכת ימים ונהרות) אם ראה ולא בירך במשך בראיתו הראשונה, אינו יכול לחזור ולברך שוב תוך שלושים יום²⁸, מכל מקום בברכת האילנות הדין שונה, כיון שהיא ברכה המוגבלת לזמן, וישנה התפעלות מהתחדשות הבריה גם בפעם השנייה והשלישית. לכתחילה ראוי שלא להיכנס לסלע המחלוקת, יקדים ויברך מיד בראש חודש, ואם אין בדעתו לברך עתה לא יתבונן בבלבול הפרחים.

האם אפשר לברך ברכת האילנות על אילן אחד בודד, או שיש עניין בכמה אילנות או בכמה סוגים שונים?

נחלקו הפוסקים אם צריך לברך ברכת האילנות דווקא על שתי אילנות ומעלה, או שאפשר לברך גם על אילן אחד, יש שכתבו שמברכים רק על שתי אילנות ומעלה, ואם אין שתי אילנות לא יברך בשם

ומלכות. לשיטה זו, אין צורך שיהיו שתי אילנות משני סוגים שונים, ואפשר לברך לכתחילה גם על שתי אילנות ממין אחד²⁹, ויש חולקים ומתירים לכתחילה לברך גם על אילן אחד³⁰. על פי רבותינו המקובלים ראוי להדר ולברך ברכת האילנות על פרדסים או מקומות עם אילנות רבים, כדי להעלות על ידי ברכתו ניצוצי קדושה מכל מה שיש שם³¹. וכן טוב לברך ברכה זו על עצים הגדלים מחוץ לעיר³².

האם מברכים ברכת האילנות על אילנות שנשרו מהם כל הפרחים?

יש שכתבו שהברכה היא על לבלוב הפרחים, ויש לברך בעודן פרחים והיינו שיש בראשם כעין שושנה, אבל אם נשרו הפרחים והחל שלב גידול הפרי אין לברך, וכן מנהג בני ספרד. ומכל מקום אם בחלק מן העץ יש פירות ובחלקו יש עדיין פרחים יכול לברך. וכן אם התחיל הפרי לבצבץ ועדיין לא נפל הפרח גם כן ניתן עדיין לברך, שכל שיש באילן פרחים נקרא אילנות מלבליים³³, ויש חולקים שאפשר לברך גם לאחר נפילת כל הפרחים, כל עוד לא נגמר ביטול הפרי, וכן מנהג

מנהגי חודש ניסן

אין אומרים 'תחנון' בכל חודש ניסן, כמו כן, בשבת במנחה אין אומרים 'צדקתך צדק'⁴⁰. טעם הדבר, כיון שימי חודש ניסן הם ימי שמחה לישראל, לפי שבאחד בניסן הוקם המשכן ושנים עשר נשיאים הקריבו את קורבנם לחנוכת המזבח במשך שנים עשר יום, יום אחד לכל שבט ושבת וכל אחד היה עושה יום טוב ביומו, ולמחרת שהוא יום י"ג בניסן היה אסרו חג שלהם, ויום י"ד בניסן הוא ערב פסח, ולאחר מכן שבעת ימי הפסח, ויום כ"ב הוא אסרו חג של פסח, וכיון שרוב החודש לא אומרים בו תחנון ממשיכים עד סוף החודש שלא לומר בו תחנון⁴¹.

מנהג בני ספרד שלא לומר בכל ימי ניסן בתפילת שחרית מזמור "יענך ה' ביום צרה", ומזמור "תפילה לדוד הטה ה' אנך", לפי שמוזכר בהם יום צרה, ואין להזכיר צרה ביום שלא אומרים תחנון שהם ימי שמחה⁴², וכן 'אל ארך אפים' לפני קריאת התורה, שיש בו אמירת תחנון והרי הוא כוידו⁴³. אך מנהג בני אשכנז אינו כן אלא אומרים מזמור "יענך ה' היום צרה" ו'אל ארך אפים', גם בימים שלא אומרים בהם תחנון ובחודש ניסן, מלבד בר"ח, חנוכה, פורים, ערב פסח, ערב יו"כ ותשעה באב⁴⁴.

הקבורה⁴⁹, גם בזמן הזה מותר לערוך הספד על תלמיד חכם בעת ההלוויה, שגם בזמן הזה יש לנו דין תלמיד חכם⁵⁰.

ומכל מקום אף לשאר אנשים שאסור להספידם, מותר לדרוש בשעת הלוויה דברי חיזוק לתורה ולמצוות, שאין זה בגדר הספד⁵¹, אך אין אומרים שבחו של מת, כיון שגם זה מביא לידי הספד⁵². צידוק הדין - יש המתירים לאומרו כיון שאינו הספד אלא הודאה וקבלת דין שמים⁵³, והכרעת האחרונים שאין אומרים אותו לפי שמרגיל להספד⁵⁴, מיהו על ת"ח מותר לומר לאומרו⁵⁵.

האם מותר לבקר בבית הקברות ביום היארציית שחל בחודש ניסן?

יש שנהגו שלא ללכת לבית הקברות בחודש ניסן, גם מי שיש לו יארציית במהלך חודש ניסן מקדים והולך בערב ראש חודש⁵⁶. אמנם פוסקים רבים מקלים ללכת לבית הקברות ביום השנה (יארציית) או בתום השבעה והשלושים, ויזהרו שלא יעוררו שם בכבי והספד⁵⁷. אין איסור לעלות לקברי

האם מותר להתענות בחודש ניסן, ומה הדין חתן וכלה שהתענתים בחודש ניסן (לנוהגים להתענות ביום חופתם)?

אין מתענים תענית ציבור בחודש ניסן. לגבי תענית יחיד - מנהג בני ספרד שמתענים⁵⁸, ולכן הנוהג להתענות ביום היארציית של אביו או אמו, מותר לו להתענות אם חל בימי ניסן. אך מנהג בני אשכנז שאף בתענית יחיד לא מתענים, למעט תענית חלום או בכורות בערב פסח. גם הנוהגים להתענות כל ערב ר"ח, לא יתענו בערב ר"ח אייר. ואין צריך לומר שאין גזוהין תענית על הציבור בכל ימי חודש ניסן⁴⁶. מלבד חתן וכלה ביום חופתם (לנוהגים לצום⁴⁷), שהם מתענים אפילו בר"ח ניסן, אף שבסתם ר"ח לא מתענים⁴⁸.

מי שנפטר בחודש ניסן האם מותר להספידו?

אין מספידים בכל ימי חודש ניסן, אולם אם הנפטר תלמיד חכם מותר להספידו בפניו קודם

בני אשכנז³⁴.

עד מתי אפשר לברך ברכת האילנות?

חכמים קבעו לברך ברכת האילנות בימי ניסן מפני שאז האילנות רגילים לפרוח. מעיקר הדין אפשר לברך את הברכה גם לפני חודש ניסן, או לאחריו³⁵. המקובלים הפליגו בחשיבות ברכה זו בחודש ניסן, שעל ידה נעשים תיקונים עבור נשמות שהתגלגלו באילנות, ותיקונים אלה נעשים דווקא בחודש ניסן³⁶, ועל כן כתבו האחרונים שצריך להקפיד לומר את הברכה דווקא בחודש ניסן³⁷, וזרזים מקדימים לברך כבר בראש חודש. אולם למעשה, מי שלא הספיק לברך בחודש ניסן, לדעת רוב הפוסקים יכול לברך גם בחודש אייר³⁸.

בארצות בהם אין פריחה בחודש ניסן האם יכול לברך גם בחודש אחר?

בארצות הצפון, בהן הפריחה מתאחרת לחודש אייר, מברכים לכתחילה בחודש אייר. ומי שנמצא בצד הדרומי של כדור הארץ, ששם פריחת האילנות מתרחשת בחודש תשרי, יברך על האילנות בחודש תשרי³⁹.

צדיקים בחודש ניסן גם לשיטות המחמירים, לפי שאינו מביא לידי בכי וצער, אלא התעלות והתקרבות לבורא ותוספת יראת שמים⁵⁸.

נתינת 'קמחא דפסחא' בחודש ניסן חובה או רשות?

מנהג קדום ועתיק וימין לחלק לעניים בחודש ניסן קמח עבור אפיית מצות כדי לסייע בידם בהוצאות התג המרובות. וכיום נוהגים לקיים מנהג זה בכסף הניתן לאגודות המתעסקות בחלוקת מוצרי מזון לנזקקים⁵⁹. שיעור הנתינה הוא כל אחד לפי ערכו ויכולותיו⁶⁰. פוסקים רבים נתנו למנהג זה תוקף של הלכה, לכן מנהג זה הוא חיוב על כל אדם, ואינו חומרה או חסידות בלבד, ואין להשתמש מלת לעניים ולשמחם⁶¹.

ממתי אסור לאכול מצה קודם הפסח?

יש נוהגים שלא לאכול מצה מיום ראש חודש ניסן עד ליל הסדר⁶², אבל מעיקר הדין האיסור לאכול מצה נאמר רק על יום י"ד ניסן⁶³.

בית יוסף בשם תשובת הגאונים.
56 רמ"א שם, וביור'ד שם, אעפ"י שדעת השו"ע שם שאומרים צידוק הדין, פטש המנהג שאין אומרים שולחן גבוה שם ס"ק טז, חז"ר אבילות א' עמוד צא, אול"צ ח"ד עמוד רלו, ואם נהגו לאומרו ימישכו במנהגם. (כה"ח תכט ס"ק לג).
55 אבל לא בר"ח וחול המועד, משנ"ב סימן תכ סק"ד, שעה"צ ס"ב, ובחזו"ע אבילות שם כתב להתייר תמיד.
56 קו הישר פרק ח. גשר החיים פרק כט אות ו.
57 גשר החיים פרק כט אות ו. נתיבי עם א"ח סימן רכז, חזו"ע תנועה עמוד יב, וככתב שם להתייר רק לצורך השכבה ותחינה של יארציית, ולא כאותם הפורקים את רגשותיהם על קבר יקרים שודאי באים לכבי וצער.
58 שו"ת דבר יהושוע ח"ב סימן פ, בא"ח ש"א פרשת וישב סעיף כב.
59 רמ"א תכט ס"א. ומשנ"ב שם.
60 כה"ח שם ס"ק טז.
61 משנ"ב שם ס"ק.
62 משנ"ב סימן תעא ס"ק יב.
63 רמ"א סימן תעא סעיף ב.

בבה"ח שם, ובחזו"ע עמוד ב'.
42 פ"ר"ח סי' קלא ס"א, כנה"ג, כה"ח סימן קלא ס"ק לו ובסימן תכט ס"ק"מ, בא"ח ש"א פרשת כי תשא ס"י"ו, חזו"ע פסח עמוד ח'.
43 כה"ח סימן קל סק"ד בשם הכנסת הגדולה.
44 רמ"א סימן קלא ס"א, ותכט ס"ב.
45 שו"ע סימן תכט ס"ב.
46 רמ"א שם, משנ"ב ס"ק ט-י.
47 עין בזה בחזו"ע פסח עמוד ז', וברכות עמוד ג'.
48 משנ"ב שם, סימן תקעג ס"א ברמ"א, משנ"ב שם ס"ק ח-ט, שעה"צ סק"ד.
49 שו"ע שם, וביור'ד סימן תא ס"ה, הג"ח ס"ח. כה"ח ס"ק לג, וסימן תכ סק"א.
50 חזו"ע אבילות א' עמוד רפח. ויש חולקים בר"ח ובחול המועד כיון דמדינא אסורים בהספד. שעה"צ סימן תכ סק"א, משנ"ב סימן תקמז ס"ק יב. אך בימי ניסן מקלים בזה. שעה"צ סימן תכ סק"א.
51 ילקו"י הלכות אבילות במהדורות תשס"ד סימן יא סעיף ה עמוד רט.
52 משנ"ב סימן תקמז ס"ק כו.
53 שו"ע סימן תכ ס"ב לגבי ר"ח וכ"ש לימי ניסן, וביור'ד סימן תא ס"ב במועד, והיינו אם עונים כולם כאחת, אבל אם אחד מדבר וכולם עונים אחריו אסור,

33 שו"ע סימן רכו ס"א, אול"צ ח"ג עמוד ע', חזו"ע פסח עמוד כו.
34 משנ"ב שם סק"ד בשם האחרונים, אלא שכתב שם שאם ראה את האילן ולא בירך בראש ראשונה, אף שפוסקים שאפשר לברך בראיה שניה ושלישית, במקום כזה דיש תרתי לריעותא שכבר נשרו הפרחים, וגם ראה פעם אחת ולא בירך, לא יברך על שוב.
35 אליה רבה ומחה"ש שם.
36 ברכי יוסף סימן רכו ס"ב.
37 כה"ח שם סק"א. וכתב שם שאחרי חודש ניסן יברך בלי שם ומלכות.
38 אליה רבה רכו סק"א, מחה"ש שם, משנ"ב שם סק"א, חזו"ע פסח עמוד כה.
39 משנ"ב שם סק"א, שו"ת מנחת יצחק, ח"י ס"ט י"ג, חזו"ע פסח עמוד כה.
40 שו"ע סימן תכט סעיף ב.
41 בית יוסף שם, משנ"ב שם סק"ז, כה"ח ס"ק כא. טעם נוסף, שבנין בית המקדש השלישי יהיה בידי שבמים ביום טוב ראשון של פסח, וכיון שאין מערבים שמחה בשמחה לכן שמחת חנוכה המזבח נדחית לאחור הפסח שבעה ימים, וזה יוצא עד ללות חודש ניסן, לפיכך אין אומרים תחנון ונפילת אפיים כל חודש ניסן. מעשה ורקע על המשניות תחילת מסכת פסחים, הובא

26 מחצית השקל סימן רכו, ועוד.
27 משנ"ב סימן רכו סק"ה שעה"צ סק"ג, חזו"ע פסח עמוד כד.
28 ומכל מקום יכול לברך כל משך שהותו שם, שזה בכלל ראה ראשונה, עיין עוד בה"ל סימן ריה ד"ה במקום הזה.
29 החיד"א עבודת הקודש, מורה באצבע, אות קצח כתב שהמקדקים נוהגים כן, אך הפתח הדביר, הבה"ח סימן רכו סק"ב, האול"צ ח"ג עמוד טו, והחזו"ע פסח עמוד יג-יד הכריעו שצריך ב' אילנות לעיכובא.
30 קצות השולחן ס"ו סוף ס"ק יח, הגר"מ פינשטיין בשו"ת רבבות אפרים ח"ח סימן עז, שו"ת בצל התכמה ח"י סימן לו, שו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן קצא, חזו"ע ברכות עמוד תנח הערה א. (חזו"ע ברכות נכתב כ-4 שנים אחר חזו"ע פסח, ומשנה אחרונה עיקר, כן חזו"ע ברכות הילקוט יוסף החדש פסח כרך א' מהדורת תשע"ה עמוד קלו).
31 כה"ח שם.
32 שם סק"ג. ב"ה"ק פרשת בלק קצו ע"ב מבואר שיש נשמות בעולם בעליון שלא הגיעו לתיקונם, ומשוטטים בעולם הזה ויש להם צער גדול מאוד וצריכים לתקנם, והם משוטטים יותר בשדות ופרדסים, ולכן מן שבאפשרותו לברך שם תבוא עליו ברכת טוב.